

Gál István:
Bankjegyeink és érméink – 90 éves a Magyar Nemzeti Bank

1924 júniusában kezdte meg munkáját a Magyar Nemzeti Bank. A 90. évforduló alkalmából tekintsük át a bankjegy- és érmekibocsátás néhány jogi vonatkozását, megvizsgálva néhány érdekes kérdést. Mi határozza meg a bankjegyeinken levő aláírásokat, és egyáltalán miért vannak ott?

Bankjegyeink és érméink (valamint az emlékbankjegyek és emlékérmék) kibocsátása a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete alapján történik. A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (MNBtv.) 23. §-ának (1) bekezdése szerint „a bankjegyek és érme kibocsátását, címletét és külső jegyeit, valamint bevonását az MNB elnöke rendeletben hirdeti ki”, a 171. § (1) bekezdése pedig ismételt felhatalmazást ad az MNB elnökének, hogy ezeket a kérdéseket rendeletben szabályozza.

Ezekben a rendeletekben történik meg a fizetőeszközök fizikai jellemzőinek a körülírása, érme esetében például az ötvözet összetételének, a súlynak, az átmérőnek és a peremvastagságnak meghatározása, valamint esetenként a külön felhatalmazás a gyűjtők által kedvelt, ún. *proof* kivitelű, tükörveretű érme készítésére. Az Alaptörvény A) cikke értelmében hazánk neve Magyarország, így az MNB elnöke például a 19/2011. (XII. 5.) MNB rendeletben rendelkezett a „MAGYARORSZÁG” felirattal ellátott 10 forintos címletű érme kibocsátásáról. Az ország nevének a feltüntetése az érmeiken világszerte általános, az Oroszországban alkalmazott megoldás, ahol az érmeiken nem az ország neve szerepel, hanem a *Bank Rosszija* felirat, kivételesnek tekinthető. Hazánktól eltérően egyes országokban az érme kibocsátása nem a központi bank hatáskörébe tartozik, hanem az a pénzügyminisztérium feladata. Így az Amerikai Egyesült Államokban és az Egyesült Királyságban a *United States Department of the Treasury*, illetve a *Her Majesty's Treasury* felelnek az érme kibocsátásért, a *Federal Reserve* és a *Bank of England* tisztán jegybankok.

A bankjegyek kibocsátásáról rendelkező egyes rendeleteknek is hasonló a tartalma, a fizikai jellemzők meghatározása során azonban a rendeletek nem írják körül az egyes elemek nyomtatása során alkalmazandó nyomtatási eljárásokat, így azok minden bizonnyal a bankjegyeket előállító Pénzjegynyomda Zrt.-vel megkötött szerződésben kerülnek meghatározásra. A forintbankjegyeken alkalmazott nyomtatási eljárások megfelelnek a nemzetközi sztenderdeknek, így a főbb nyomatoknál (portré, értékjelzések, címer, MAGYAR NEMZETI BANK felirat és a hátoldali kép) alkalmazásra került a nagyfokú biztonságot nyújtó metszetsémlyenyomatás, így ezek tapintással is érzékelhetők.

Érdekes kérdés a bankjegyeken található aláírások eredete és módja. Példaként nézzük meg az új biztonsági elemmel ellátott 2000 forintos címletű bankjegy kibocsátásáról szóló 6/2009. (II. 14.) MNB rendeletet. A (4) bekezdés szerint a szövegtükörben a Simor, Karvalits, Király Júlia aláírások olvashatóak, a (14) bekezdés szerint azonban „a (4) bekezdés szerinti szövegtükörben olvasható évszám és névaláírások változhatnak”. Míg az évszám esetében egyértelmű, hogy mi tölti ki tartalommal a rendelkezést, a

névalírások esetében már érdekesebb a kérdés. Az MNB 2013. március 4-én hatályba lépett alapító okiratának¹ 8.3-as pontja szabályozza a cégjegyzés módját a bankjegyeken. Eszerint „az MNB cégjegyzése bankjegyen az MNB elnöke és az általa kijelölt alelnök együttes aláírásával történik, úgy, hogy a fenti személyek cégjegyzés szabályai szerinti aláírása a bankjegyen nyomdai sokszorosítás útján kerül elhelyezésre”. Az 1/2014. (I. 17.) MNB utasítással kihirdetett szervezeti és működési szabályzat² 1.5.2.1.1-es pontja ehhez igazítja a cégjegyzés módját, amikor megállapítja, hogy „az alelnök – a bankjegyen való cégjegyzés kivételével – csak a főigazgatóval együttesen jogosult a Bank cégét jegyezni”. Így a 2013-ban nyomtatásra került 500 és 2000 forintos címletű bankjegyek esetében nem beszélhetünk új kibocsátásról, azok a korábbi rendeletekben meghatározott kibocsátásokhoz tartoznak. A fentieknek megfelelően ezeken a bankjegyeken már csak két névalírás – dr. Matolcsy György elnöke és dr. Balog Ádám alelnöke, mindketten ezen a módon használják aláírásukat a cégjegyzés során – található.

Ahogy láttuk, az alapító okirat és a szervezeti és működési szabályzat szerint a névalírások esetében cégjegyzéssel állunk szemben, annak is egy kivételes formájával, a bankjegyen történő cégjegyzéssel. A Ctv. 8. §-a és a Ptk. 3:116. §-a alapján a cégjegyzés a cég írásbeli képviselőjét jelenti. Ha pedig a bankjegyeken cégjegyzés található, az azt jelenti, hogy az MNB nevében tett (jog)nyilatkozattal van dolgunk. De miről nyilatkozik a felhasználók számára az MNB a bankjegyeken? A Ptk. 6:4. §-a szerint a jognyilatkozat joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozat, ebben az esetben azonban nem találunk semmiféle akaratnyilatkozatot vagy kötelezettségvállalást a bankjegyen. A válasz a kérdésre az, hogy a cégjegyzést megelőző akaratnyilatkozat, amely korábban egy kötelezettségvállalás volt, az elmúlt évszázad során eltűnt a bankjegyeinkről.

Kötelezettségvállalást már az 1924-ben alapított MNB által 1926-ban kibocsátott bankjegyek sem tartalmaztak. Az Osztrák-Magyar Bank által kibocsátott koronabankjegyeken viszont még a következő kötelezettségvállalás volt olvasható: „az osztrák-magyar bank e bankjegyért bárki kívánságára azonnal fizet bécsi és budapesti főintézeteinél ... korona törvényes ércpénzt”. Ezt a nyilatkozatot követte a jegybank kormányzójának, főtanácsosának és vezértitkárának aláírása. A magyar példával ezen a ponton fel is hagyhatunk, mivel, bár az Osztrák-Magyar Bank létesítéséről és szabadalmáról szóló 1878. évi XXV. törvény cikkbe³ foglalt jegybanki alapszabály 83. cikke előírta, hogy „az osztrák-magyar bank köteles az általa kibocsátott jegyeket bécsi és budapesti főintézeteinél kívánatra azonnal törvényes ércpénzzel beváltani”, az alapszabály 111. cikke felfüggesztette a 83. cikk alkalmazását. Az Osztrák-Magyar Bank fennállása során soha nem szüntették meg a 83. cikk felfüggesztését, így a bank soha nem vált készfizetővé, bár ez a kérdés minden alkalommal heves viták forrása volt az Országgyűlésben, amikor a bank szabadalmát tízévente újratárgyalták.

---

¹ Elérhető:

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/A_jegybank/kozerdeku_informaciok/tevekenysegre_muk_odesre_adatok/mnbhu_szerv_alaptevekenyseg_hataskor/alapito_okirat.pdf (Letöltve: 2014.10.05.).

² Elérhető:

http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/A_jegybank/kozerdeku_informaciok/tevekenysegre_muk_odesre_adatok/mnbhu_szerv_alaptevekenyseg_hataskor/SZMSZ_2014_01_18.docx (Letöltve: 2014.10.05.).

³ Elérhető: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=5819> (Letöltve: 2014.10.05.).

Nemzetközi téren más volt a helyzet. A *Bank of England* által kibocsátott bankjegyeken a mai napig olvashatjuk az éppen hivatalban levő főpénztáros (*Chief Cashier*) ígéretét, miszerint „*I promise to pay the bearer on demand the sum of ... pounds*”. Ez a felirat a 19. század közepe óta található meg a *Bank of England* bankjegyein, manapság már csupán hagyománytiszteletből, de korábban ez egy valós ígéret volt, mivel a *Bank of England* az Osztrák-Magyar Bankkal ellentétben készfizető bank volt. Így egy 10 fontos bankjegyért, amíg a font aranyalapú volt és a bankot készfizetési kötelezettség terhelte, tíz darab *sovereign* nevű aranyérmét kellett adnia a bemutatónak. Egy *sovereign* érme felelt meg egy fontnak, a font számolási egység volt csak.

Érdekes ebből a szempontból megvizsgálni a *Federal Reserve* által kibocsátott dollárbankjegyeket is. A FED bankjegyein a *Treasurer of the United States* és a *Secretary of the Treasury* aláírásai találhatóak, ami önmagában kérdéseket vethetne fel a jegybanki függetlenséggel kapcsolatban. Ennek is történelmi okai vannak, mivel a FED által kibocsátott bankjegy korábban a pénzügyminisztérium kötelezettségvállalása volt, hogy bemutatója számára rendelkezésre bocsátja az adott címletnek megfelelő mennyiségű aranyat, erről a bankjegy hátoldalán levő szöveg rendelkezett. Miután megszüntették az aranyban történő készfizetést a felirat eltűnt, az aláírások megmaradtak.

A fentiek alapján láthatjuk, hogy ha jobban megvizsgáljuk azokat a fizetőeszközöket, amelyekkel napi szinten kapcsolatba kerülünk, érdekes jogi vonatkozásokra figyelhetünk fel, amelyek különösen izgalmassá válnak amiatt, hogy ma már csak történelmi és nemzetközi példák segítségével érthetjük meg a jelentésüket.